

Almanac de Interlingua

Numero 74 – April 2016

Editor: Cláudio Rinaldi (almanacdeinterlingua@yahoo.com.br)

Le republica arriva al *sertão*

Si le ideario de Antonio Consiliero (al sinistra, in un caricatura de epocha) non incanta, su resistentia a un systema injuste e su sonio de eriger un societate equalitari attrahe admiration. De un village rural con poc centos de habitantes (al dextra, in un pictura anterior al guerra), Canudos deveniva un citate de population considerabile post que le Consiliero faceva de illo su fortalessa.

Le evento denominate Proclamation del Republica era essentialmente un colpo militar. Al Armea, fortificate desde le bensuccesses campania contra Paraguay (1865-1870), se univa le Partito Republican Paulista, fundate in 1873 con le objective de deponer le imperator Pedro II, lo que se concretisava in 1889. Per le cinque annos sequente, Brasil viveva un dictatura memorate como “le republica del spada”, in que le marechales Deodoro da Fonseca e Floriano Peixoto annihilava tote movimento de opposition per medio de guerras civil violente que finiva con le decapitation del subversivos.

Le governmento era livrate al civiles in 1894. Tamen, pro habitantes alontanate del centro politic del Republica, que resideva in le Sudest, le nova implicava nulle melioration. Defender le restauration del monarchia o supportar tendentias anarchista o comunista era crimine tunc. Le elite agrari de Bahia, assi mesmo, radicava un forte sentimento nostalgic per le Imperio. In le *sertão*, le hinterland ubi le novas a pena repercuteva, le Republica se videva como un avide levator de impostos volente imponer modernitates que affrontava le ancian costumes local.

In iste contexto appare Antonio, supernominate le Consiliero. Post que su sposa le abandona e va viver con un sergente, iste homine qui usque tunc travaliava de commerciante, professor e advocato passa a errar per le interior del aride region Nordest, predicante como un messia, convertente personas sin instruction ni sperantia e conducente les finalmente al distante village de Canudos, al nord bahian.

Multe libros se ha scripte sur le episodio historic de Canudos. Ci on va contar iste breve utopia sub le angulo del novella *La guerra del fin del mundo*, per Mario

Vargas Llosa. Specialista in iste typo de reconstruction litterari, le autor peruan da vita a personages clave in iste guerra folle, absurde mesmo, in que paisanos famelic resiste heroicamente al armea national in un conflicto provocate per miscomprensiones de parte a parte.

In Canudos, le gente es commandate per Antonio Consiliero e per auxiliares qui ille elige personalmente inter su devotos. Plures era antea *cangaceiros*, banditos qui robava e saccheava villages interioran, occidente a totes qui se les opponeva. Illes integra le militia armate cuje responsabilitate es defender le village e su habitantes. Le leader spiritual predica apertemente contra le Republica, que secundo ille vole restaurar le sclavitude del nigros, invalidar leges catholic e imponer costumes impie:

“Exaltante se, ille les urgeva a non livrar se al inimicos del religion, qui voleva novemente inviar le sclavos al truncos, spoliar le habitantes con impostos, impedir les de maritar se e de esser inhumate per le Ecclesia, e confunder les con trappas como le systema metric, le mappa statistic e le censo, cuje ver designo era deciper les e facer les peccar.”

Le Consiliero predica le fin del mundo e le sebastianismo, il es dicer le ancian credentia popular que le rege portugese Sebastian va resurger e installar un monarchia exempte de vitios. Le gente afflue al milles verso su promissas seductive, camminante per septimanas e menses. Illes qui arriva a Canudos es admisse post un interview per le Beatetto, un juvene homine con attributos sancte qui elabora un juramento pro le novelles:

“Io jura que io non ha essite republican, que io non accepta le expulsion del Imperator ni su reimplacimento per le Antichristo – recitava le Beatetto con intense devotion. – Que io non accepta le matrimonio civil ni le separation del Ecclesia del Stato ni le systema metric decimal. Que io non respondera al questiones de censo. Que io jammais robara ni fumara ni me inebriara ni spondera ni fornicara per vitio. E que io dara mi vita per mi religion e le Bon Jesus.”

Galileo Gall, un comunista scotese persecute in Europa e radicate in Bahia, admira le iniciativa:

“Canudos poteva esser primitive, ingenue, contaminate de superstition, ma il habeva nulle dubita: illo era tamben distincte. Un citadella libertari, sin pecunia, sin dominos, sin policieros, sin sacerdotes, sin bancheros, sin fermeros, un mundo constructe con le fide e le sanguine del povres le plus povre. Si illo durava, le resto venirea per se: le prejudicios religiose, le mirage del ultra, se marcerea per obsolete e inservibile. Se disseminarea le exemplo, il haberea altere Canudos e qui sape...”

Gall joca le rolo de innocente utile. Epaminondas Gonçalves, chef del faction republican in Bahia, articula a fin que on suspecta que le scotese es un agente britannic cuje mission es contrabandar armas al revolutionarios de Canudos, cuje objectivo es conducir al throno le princessa Isabel, herede del imperator morte e signatora del lege que aboliva le sclavitude in Brasil.

Le nostalgia monarchista es commandate per le Baron de Canabrava, representante del oligarchia rural que ancora controla le governmento statal e

proprietario del terras ubi Canudos se localisa. Per su jornal *Diário de Notícias*, ille essaya de calmar le opinion public del Sudest e evitar un imminente intervention federal in Bahia post que le policia local era battite in duo occasiones per le militia del Consiliero e que multes passava a pensar que le Baron ha auxiliare le consilieristas o *jagunços* – con iste parola forte, significante un guardacostas violente, le pressa denominava le sequitores del Consiliero.

Un battalion federal es inviate al stato. Lo commanda le celebre coronel Moreira César, supernominate le Secacollos post que ille suffocava un rebellion in le region Sud durante le presidentia de Floriano Peixoto. Le Baron cambia su strategia, offerente appoio al arma e inviante un reporter sue – on se refere a ille como “le jornalista myope” – pro accompagnar le eventos e acclarar que Canudos es un movimento sin connexion con Galileo Gall, ni con le corona britannic, ni surtoto con le fermeros bahian.

Moreira César es convicte que solmente un dictatura militar salvara Brasil del chaos. Secundo ille, eliminar Canudos e decapitar le *jagunços* es un mission tanto facile como necessari, un demonstration de que le Patria depende del militares mesmo in su plus debile agitationes. Ecce su dur parolas al Baron de Canabrava:

“Il ha un rebellion de personas qui rejecta le Republica e que ha deroutate duo expeditiones militar – diceva le coronel al instante, sin que su voce firme e sic, impersonal, se habeva alterate minimemente. – Objectivamente, iste personas es instrumento de qui, como tu, ha acceptate le Republica solo a fin de trair lo plus ben, sasir lo e, cambiante alcun nomines, mantener le systema traditional. Vos era a obtener lo, vermente. Ora il ha un presidente civil, un regime de partitos que divide e paralysa le pais, un parlamento ubi tote effortio pro cambiar le cosas pote esser lente e disfigurate con le artificios in que vos es habile. Vos celebrava le victoria ja, nonne? On parla inclusive de reducer al medietate le effectivos del Armea, non? Que triumpho! Ben, vos vos equivoca. Brasil no continuara essente le feudo que vos exploita ante centennios. Pro iste fin es le Armea. Pro imponer le unitate national, pro apportar le progresso, pro establir le equalitate inter le brasilianos e facer le pais moderne e forte. Nos va remover le obstaculos, sí: Canudos, tu, le mercatores anglese, totes qui crucia nostre cammino. Io non va explicar te le Republica tal como lo intende nós, le ver republicanos. Tu non comprenderea, perque tu es le passato, alguno qui mira retro. Tu non comprende como il es ridicule que uno sia baron quando il manca solo quatro annos pro que comencia le vintesimo centennio?”

Un false cadaver rosse convince a Epaminondas Gonçalves e a totes de que Galileo Gall ha essite morte. Ma le visionario scotese, inconformate con que on lo confunde con un anglese odiose, continua a viver e a soniar:

“Un die disparera le parola patria. [...] Le gente mirara retro, verso nos, clausurate in frontieras, interoccidente nos per tracias sur le mappas, e dicera: que stupide illes era.”

Alcun prestres auxilia al *jagunços* apportante les alimentos e mesmo armas, ma le institution del Ecclesia repudia le predica heretic del Consiliero e le disordine social que iste false messia causa. Le coronel Moreira César remane firme in su convictiones. Durante le longe marcha verso le inimico, le jornalista myope pote constatar le plen confidentia del truppa in iste commandante apparentemente invincibile:

“Le juvene sergente ha conversate varie vices con le jornalista: ille le faceva demandas sur le *Jornal de Notícias* e su labor; Moreira César era le persona a qui ille admirava le plus in le mundo – ‘Ancora plus que al marechal Floriano’ – e, como ille, credeva que le politicos civil era un catastrophe pro le Republica, fonte de corruption e de division, e que solo homines de spada e uniforme poteva regenerar le Patria vilificate per le monarchia.”

Le soldados expecta incontrar un resistentia ben armate e nutrite, un Canudos legendari que justifica su duo successos bellic anterior. Anque le homines del Consiliero non imagina que lor opposentes, malgrado lor prepotentia, suffre tante privation como illes:

“Ille [un jagunço] entra primo, aperiente le cabana con un colpo de pede e discargante contra le uniforme quattante. Stupefacte, comprende que le soldato qui ille ha occise mangiava: ille habeva in su mano un pecia de carne sic que, sin dubita, ille habeva justo prise del estufa. Presso a ille, le proprietario del casa, un vetulo, agonisava con le bayonetta clavate in le stomacho e tres pueros gemeva insolente. ‘Que fame habeva’, ille pensava, ‘pro oblidar toto e lassar se occider con le sol fin de glutir un buccata de carne.’”

Un terribile surprisa superveni: le tertie expedition es deroutate e Moreira César termina decapitate per le jagunços. Post que un ferma sue es incendiate per le militianos, le Baron de Canabrava percipe que, si Canudos ha successo, anque su status essera menaciate:

“Nostre inimico numero un ja non es Epaminondas ni le republicanos – murmurava le Baron con desanimo. – Le jagunços lo es. Le crac economic de Bahia, ecce lo que va occurrer si on non mitte fin a iste follia. Le terras va devenir inservibile e toto va al Diabolo. On mangia le animales, le bestial dispare. E, le peyor, un region ubi le manco de bracios ha sempre essite un problema va restar dispopulate. Le gente qui marcha via ora in massa, nos non va attraher les de retorno. On debe interromper de qualcunque modo le ruina que Canudos provoca.”

Ma, si le Armea suffre tanto de povressa e fame como le jagunços, illo dispone in compensation de homines e armamento in quantitate illimitate. Le resultado inevitabile del conflicto veni post un quarte expedition. Le repercussion del defaite de Moreira César terrea le ministro del guerra, usque tunc ben secur de que un banda de paisanos representava nulle menacia seriose al potente Republica. On provideva al Armea melior supporto logistic e alimentation regular, e iste retribuiva annihilante Canudos e occidente su circa 25 mille habitantes. Illes qui superviveva al cannones e fusiles terminava decapitate, feminas e infantes incluse, con le notabile exception del Consiliero, qui periva poco antes, victima de diarrhea – su cadaver era decapitate, assi e toto.

Le statisticas official computa 867 corpores, ma 5200 casas incontrate in Canudos. Se dice que iste divergentia se debe a que on contava solmente corpores integre, non membros ni capites. Participava del guerra circa 10 mille soldados oriunde de dece-septe statos brasilian, le medietate del quales moriva.

Multe obras artistic se componeva sur le episodio de Canudos. In lingua portugese, le novella *Os sertões*, publicate in 1902, es le plus celebre. Su autor Euclýdes da Cunha accompaniava le expedition de Moreira César in condition de reporter, como le jornalista myope del narrativa per Vargas Llosa, de 1981. Le duo photographias supra monstra le cadaver del Consiliero le 6 octobre 1897 e un cannon Whitworth 32 usate in le film *A matadeira* ('Le machina de occider'), de 1994, pro reproducer le ultime expedition contra Canudos.

Que es sebastianismo?

Al etate de vinti-quatro annos, le rege portugese *dom* Sebastião dispareva durante un battalia contra le mauros in Marocco, in 1578. Le succedeva su oncle Henrique, un cardinal qui moriva duo annos plus tarde. Sin un herede directe, le dynastia Avis se extingueva e le throno passava tunc a un cosino del cardinal, le rege espaniol Filipe II, del familia Habsburg, lo que in practica significava le annexion de Portugal per Espania. Sin conformar se con le perdita de lor soverania, multe portugeses credeva que Sebastião viveva ancora e que, in momento opportun, ille regressarea pro facer Portugal novemente libere. Iste legenda occasionava que al minus quatro false messias se presentava. Le ultime de illes, un calabrese, recipeva supporto de nobiles e religiosos contrari al monarcha espaniol, ma terminava suspense al furca in 1603. Prophetias se forgiava, cantos de sperantia se componeva, theses demonstrava que le retorno de Sebastião era certe. Preoccupate, Filipe faceva eriger un tumba in le Monasterio del Jerónimos, in Lisboa, ubi es sepulte un corpore que nemo crede esser lo de Sebastião. Solmente post sexanta annos del Union Iberic – e sin que Sebastião resurgeva – le Duc de Bragança commandava un movimento pro deponer le representante local del rege espaniol e restaurar le independentia de Portugal, finalmente, in 1640. Le duc deveniva tunc *dom* João IV, fundator del dynastia Bragança, que regnarea usque al proclamation del republica in 1910.

Le mytho sebastianista remaneva in le cultura popular usque a multe tempore plus tarde. Si ja non era credibile que le rege viveva plus, on sperava que su spirito apparerea pro restaurar un epocha auree perditte in tempore ancian. Scriptores como le prestre António Vieira e le poeta Fernando Pessoa lo abordarea in lor obras litterari, e ancora hodie historicos specula sur le ver destino de Sebastião. In 2011, in un libro sue sur enigmas historic, Maria Luísa Martins da Cunha proponeva que le rege superviveva al battalia in Alcaccer Quibir e era capturate in Italia dece annos plus tarde per le espanioles, qui haberea impeditte que iste nocive nova deveniva public. Secundo illa, le authentic corpore de Sebastião es sepulte in un convento in Limoges, Francia.

*Que le cardinal-rege dom Henrique
 Resta in inferno multe annos
 Per haber legate in testamento
 Portugal al castilianos*

(Ancian canto popular)